

3. Прилог Јавном позиву

МИХАЈЛО ПУПИН - ТЕСЛА - ЖИВОТ И ДЈЕЛО

Михајло Пупин (1854-1935), заслужује своје мјесто међу нашим великанима у Градском парку у Бијељини не само зато што је један од најпознатијих и најпризнатијих српских научника свих времена и успјешан универзитетски професор чији су студенти била четири нобеловца него и као српски патриота, наш заслужни дипломата и велики хуманиста.

Увјерени смо да ће споменик овом нашем великану на најбољи начин трајно подсећати младе да су неке вриједности непролазне и да најуспјешније, поред снажног ума и талената, најчешће праве узори, велико одрицање, радиност и упорност, али и велика посвећеност свом народу и родном крају.

Михајло Пупин је рођен 9. октобра 1854. године, у селу Идвор (данас у општини Ковачица, Србија, тада Аустријско царство). Нижу гимназију је завршио у Панчеву.

Одлазак у Америку, наставак школовања, докторат

Након очеве смрти у марту 1874, одлази у Америку. Радио је као физички радник и, паралелно учио. У јесен 1879. године положио је пријемни испит и уписао се на студије на Колумбија колеџу у Њујорку и завршио их са изузетним успјехом. Студије је наставио у Европи - на Универзитету Кембриџ а затим студије експерименталне физике на Универзитету у Берлину код чувеног професора Хермана фон Хелмхолца, код кога је одбранио и докторску дисертацију из области физичке хемије.

Академска каријера и научно-истраживачки рад

Пупин је започео своју каријеру наставника на Универзитету Колумбија 1889. године гдје је радио пуних четрдесет година. Остварио је 29 патената (највише из области телекомуникације). Његов најзначајнији проналазак је „Пупинов калем“ који рјешава проблем повећања домета простирања телефонских струја. Њиме је понајвише заслужио свјетску славу, стекао богатство и бројна признања у научној области.

По одласку у Америку, додао је свом презимену и ријеч „Идворски“, чиме је нагласио своје поријекло. Умро је 12. марта 1935. године у Њујорку. Занимљев је напис у *Вашигтон посту* (14. март, 1935) написан поводом смрти великог научника са насловом ДЕЧАК СА БАЛКАНА.

„Живот Михајла Идворског Пупина је још један доказ да је Америка барем некад била обећана земља, и још један пример како човек од науке може да остане и човек од вере.

Дечак са Балкана без пребијене паре у џепу, син неписменог сељака, изборио се за свој пут у Сједињене Државе са 16. година. Са 21 годином уписао се на Колумбију и почео

да добија награде из грчког, математике и, ако дозвољавате, из рвања. Недуго после тога, докторирао је на енглеском и немачком универзитету – први на дугој листи. Постао је предавач на свом матичном факултету, пре 31. године. Проналазач светског гласа, који је своје успехе приписивао инспирацији своје мајке и институцијама земље која га је усвојила, умро је у 77. години. (...)“.

У даљем тексту се помиње и једна занимљивост, да је велики ауторитет у подручју примењене науке, Михајло Пупин једном приликом рекао свом пријатељу: „Још увек са вером изговарам православну молитву, да умрем као што желим да живим, у Христовој цркви, у његовој вери и љубави.“¹

Признања.

Као Тесла, и Пупин је најзначајнија признања за свој рад добио у Америци. За његов најважнији изум „Пупинов калем“ Национални институт за друштвене науке САД одликовао га је „Златном медаљом“.

Пупиново име носи меморијални блок на Универзитету Колумбија, као и медаља „за изузетне заслуге нацији у области инжењерства, науке и технологије“. Био је члан Америчке академије наука и почасни доктор 18 америчких универзитета. Добитник је престижне Пулицерове награде за књигу *Од паињака до научењака* (1924) која је у Америци постала школска лектира.

О Пупиновом генију свједоче и искази - признања која су му одали многи велики људи.

"Касне зиме 1874. године млади Србин се искрцао у Кастрл Гарден. Био је без имовине, без пријатеља или утицаја и без знања језика ове земље. Многи би рекли да није имао ништа, али тако не бисмо препознали ствари које је имао. Имао је добро здравље, карактер, амбицију, ум жељан да нађе знање и да га искористи, као и високе идеале." (Банкрофт Цералди)

„Бела кућа, Вашингтон, 14. 10. 1922. г. МИХАЈЛУ ПУПИНУ, Универзитет Колумбија, Драги докторе Пупине, (...) желим да Вам изразим благодарност владе и народа Сједињених Држава за заслуге које сте учинили као члан Државног саветодавног одбора за аеронаутику... Ваш најискренији Ворен Џ. Хардинг².

„Никада није заборавио одакле је дошао. Учинио је много за човечанство и за своју земљу. Био је почасни конзул Србије захваљујући коме је амерички председник Вудро Вилсон први пут у историји поставио заставу Србије изнад Беле куће, у част јунаштву вашег народа. Ви сте земља која је свету подарила Михајла Пупина, земља људи и њихових великих достигнућа". (Спот Амбасада САД у Београду)

---

¹ Ђорђе Н. Лопичић и Мирослав Станковић (2019), Политика, 23. 11. 2019.

² Председник САД (прим СС).

Планета откривена 2001. године и један кратер на Мјесецу носе Пупиново име, као и бројне установе из области науке и технике, те образовања, у Србији, али и окружењу.

Пупин је дао значајан допринос да Краљевини Срба Хрвата и Словенаца, након Првог свјетског рата, припадну Далмација, Банат и дио Македоније.

Дописни члан Српске краљевске академије је од фебруара 1912. године

Био је доказани алтруиста и велики задужбинар, посебно умјетничких остварња наших умјетника. Сав свој капитал оставио је свом народу.

Занимљива је веза овог великог научника са Бијељином, посредством његовог поклона једној од најугледнијих бијељинских институција. У свом писму Одбору за обиљежавања 100 годишњице од смрти Филипа Вишњића у Бијељини (1934) Пупин, између осталог, пише: „Ја сам Вишњићеве песме упознао још у моме детињству и ниједна успомена из тога доба није дубље урезана у мојој души од те успомене. Вишњићево име и његове песме треба да се рано урезају у душу наше омладине, јер те песме дишу најчистијим духом, па зато мислим да плоча са његовим ликом треба да се смести у гимназији која ће носити његово име“.

Рерљеф у бронзи - Пупинов дар Гимназији у Бијељини 1934. године (рад Рудолфа Валдеца, 2013). Овај вриједан поклон и данас краси хол Гимназије Филип Вишњић

„На крају напомињемо да ЈУ Техничка школа носи име овог великана и да је расадник талената којима је лик и Пупиново дјело мотивација да слиједе пут науке“.

Често цитиране Пупинове мудре мисли

- *Ништа не чини човека тако срећним као поштено уверење да је дао све од себе.*
- *Знање је светлост које осветљава наш пут кроз живот.*

Литература

- С. Бокшан (1951), *Михајло Пупин и његово дело*. Нови Сад: Матица српска
- Мирко Грчић и Рајко Гњато, *О националном раду Михајла Пупина*, Гласник географског друштва, Београд, бр. 2, 2004.
- Душан Христовић (2008), *Пупинови доприноси светској науци и развоју завичаја*. Београд: Глобус, СГД, бр. 33.
- Ђорђе Н. Лопичић и Мирослав Станковић (2019), *Михајло Идворски Пупин - текстови у америчкој штампи 1912-1920*. Нови Сад. Градска библиотека.
- *Изабрана дела М. И. Пупина*, редактори В. Поповић, ЕТФ, и А. Маринчић САНУ, изд. Завод ЗУНС, Београд, 1996-1998.
- Мала енциклопедија „Просвете“, Београд: „Просвета“, 2005.
- Енциклопедија Британика, Народна књига, 2005.
- Модерна енциклопедија, Људи који су мењали планету, Београд: Блиц библиотека, 2019.

Internet

1. Antplogija srpske književnosti: books.google.ba/books/about/Sa_pasnjaka_do_naucenjaka.html?id=AW-aAgAAQBAJ&printsec=frontcover&source=kp_read_button&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
2. Mihajlo Pupin: *Sa pasnjaka do naučnika* – autobiografija: 1.dio, [youtube.com/watch?v=IHStweucXbw](https://www.youtube.com/watch?v=IHStweucXbw); 2.dio [youtube.com/watch?v=fAe81Nje5vc](https://www.youtube.com/watch?v=fAe81Nje5vc); 3.dio, [youtube.com/watch?v=pMVBcmYksck³](https://www.youtube.com/watch?v=pMVBcmYksck3); 4. dio, [youtube.com/watch?v=8kNaTXNiOL4](https://www.youtube.com/watch?v=8kNaTXNiOL4); 5. dio, [youtube.com/watch?v=bUyMRT-D3RQ](https://www.youtube.com/watch?v=bUyMRT-D3RQ); 6. dio, [youtube.com/watch?v=qmlF67z-i6E](https://www.youtube.com/watch?v=qmlF67z-i6E); 7. dio. [youtube.com/watch?v=HDS3zZIERGM](https://www.youtube.com/watch?v=HDS3zZIERGM); <https://www.youtube.com/watch?v=qHuXiTbB8yg> ...
3. <https://www.biografija.org/muzika/filip-visnjic/>

Приредили
С. Станојловић
М. Трифковић
М. Максимовић

---

³ Prvo izdanje je objavljeno 1923. godine